

Op de Hoogte

Jaargang 28 nr. 4, november 2022

Op de Hoogte

IVN Walcheren - Jaargang 28 nr. 4, november 2022

Redactioneel

Bij de natuurgidsenopleiding zijn we inmiddels al end over de helft. Het blijft onverminderd leuk, maar ik moet zeggen ik begin bijna gekke dingen te gaan doen.

In oktober heb ik samen met Angie en heel veel kinderen en ouders lol gehad op de Wetenschapsdag. We hebben de microwereld samen ontdekt door microscopen en binoculaires. Angie heeft er een leuk stukje over geschreven verderop in het blad overigens. Voor zo'n middag ga je zelf toch ook eens rond kijken naar wat voor moois je kunt vinden om onder de lenzen te bekijken. Vind je een dooie sprinkhaan, dan neem je die al dan niet geheel mee. Vlinders, korstmossen, zaadjes, niets was meer veilig.

Tot dan toe al een beetje eigenaardig, maar nog acceptabel. Tot afgelopen dinsdag... Ik ging doen alsof ik sportief ben en ging een rondje hardlopen. Wat zie ik op een gegeven moment daar buiten de stad langs de weg liggen? Een prachtig intacte, maar zeer dode rat. Vermoedelijk "aangetikt" door een scooter.

Maar hoe leuk zou het zijn om een rattenskelet te kunnen laten zien aan schoolkinderen? Misschien ook de doodsoorzaak vinden met gebroken ribben of schedel. En welke opruimers van de natuur komen langs bij de rat? Allemaal erg interessant. Ik heb me kunnen inhouden om verder te rennen met een dooie rat in m'n hand. Maar als je me binnenkort dus ergens ziet doen wat écht te gek wordt: hou me dan vooral tegen!

Voor nu wens ik jullie heel veel leesplezier weer. Het is een dun nummer, maar hopelijk is het volgend nummer dan een extra dikke! Als je een leuke ontdekking hebt gedaan, stuur het ons dan gerust toe.

Namens de redactie,
Arjen Faasse

Bij de voorpagina

Het lijkt net alsof Jeike Lammers de spreekw op de voorpagina heeft vastgelegd tijdens een dansje op de schutting. Misschien een vreugdedansje nadat hij wat heeft gesmikkeld uit het voederhokje onderaan in de foto. Hoe dan ook: het blijft een mooie vogel, ook in een wat minder klassieke houding!

Aan deze uitgave werkten mee:

Angelique de Cock
Christien Labrujière
Merel Berrevoets

Angie van Goethem
Gerard van Nierop
Onze bezorgers

Arjen Hartog
Jeike Lammers

Colofon

Op de Hoogte November 2022 is een uitgave van IVN Walcheren* voor leden en relaties. Oplage ca.190 exemplaren. Op verzoek ook digitaal.

Redactie: Angelique de Cock en Arjen Faasse, e-mail:opdehoogte-walcheren@ivn.nl.

Distributie: Wim van Strien; e-mail: wvmstrijs@zeelandnet.nl

Geen Op de Hoogte ontvangen?

Mail dan even naar opdehoogte-walcheren@ivn.nl. Het volgende nummer komt uit rond 25 februari 2023; kopij aanleveren vóór 11 februari 2023.

~~~

*IVN Walcheren is een afdeling van IVN (Instituut voor natuur-educatie en duurzaamheid), actief in voorlichting en educatie op natuur- en milieugebied en heeft (huisgenoot-)leden; contributie € 24 resp. € 12 per jaar. Voor hen zijn activiteiten gratis of tegen gereduceerd tarief.

Ledenadministratie: Theo Hendriks, penningmeester; zie voor adresgegevens "Bestuur & Werkgroepen". Contributiebetaling vindt plaats via incasso of betaling a.d. hand van een factuur op bankrekening NL02ABNA0213302942 van IVN.

~~~

*Website www.ivn.nl/walcheren; IG: IVN_Walcheren; Facebook: <https://www.facebook.com/ivn.walcheren/>

~~~

Druk: Editoo Arnhem

Bestuur en werkgroepen

Dagelijks Bestuur:

Voorzitter: Len Kapteijn-Snijders; tel. 06 2009 5054,
e-mail: nlkapteijn@zeelandnet.nl.

Secretaris: Carlien Nijdam

e-mail: secretariaat@ivnwalcheren.nl.

Penningmeester: Theo Hendriks;

e-mail: penningmeester@ivnwalcheren.nl.

Algemeen bestuur:

(naast het Dagelijks Bestuur)

Janneke van Ouwerkerk-Gideonse;

e-mail: jlvanouwerkerk@zeelandnet.nl.

Heleen Mols, e-mail: activiteiten@ivnwalcheren.nl.

Willy Verhage, e-mail: waverhage@zeelandnet.nl

Arjen Faasse

Wil je een handje helpen?

Alle dingen die we doen als afdeling, komt uit de handen van de vrijwilligers tezamen. Wil je daar ook een steentje aan bijdragen? Doe dan een berichtje naar het bestuur (zie contactinfo op p.3), dan kunnen we kijken hoe we het in het vat gaan gieten. De hulp wordt zeer gewaardeerd! Wil je liever iets concreets? Kijk dan eens naar de onderstaande vacatures:

PR

We merken dat naast de social media, dat de traditionele kanalen, zoals de bode en de krant, misschien wel het beste werken om de mensen te bereiken. We zijn op zoek naar iemand die de taken van Linda over wilt nemen. Je verzorgt dan de verspreiding van de promotie van de activiteiten naar de verschillende media. En misschien heb je ook nog wel tips hoe we de communicatie nog kunnen verbeteren?

IVN Routes app

We zouden de natuurliefhebbers in Zeeland ook graag de mooie wandelingen in Walcheren vanuit het natuurperspectief willen laten beleven. Daarom zijn we op zoek naar iemand die wil helpen om de natuurpaden in de digitale omgeving te zetten. Met de natuurpadengroep kunnen mooie routes worden geselecteerd. We beginnen gewoon klein. Als we het onder de knie hebben en de mogelijkheden weten, kijken we samen verder.

Activiteiten in de Bevelanden, Schouwen-Duiveland, Tholen en Zeeuws-Vlaanderen

We zouden graag onze buurafdeling De Zeeuwse Delta willen helpen om meer activiteiten op de kaart te zetten. Want er is ook daar zoveel moois te zien! Misschien woon of werk je er en weet je nog wel een mooi plekje om een (kleine) activiteit te organiseren. Ons bestuur en Brenda van het kantoor in Goes kunnen je ondersteunen hierin. Lijkt je dit wat of heb je vragen? Laat het dan weten aan Brenda de Schipper, b.de.schipper@ivn.nl of het secretariaat.

Werkgroepen:

Natuurpaden: coörd. Johan Antheunisse; tel. 0118 628814;
e-mail: milijobo@zeelandnet.nl.

Excursies: alg. coörd.: Heleen Mols;

e-mail: activiteiten@ivnwalcheren.nl.

Cursussen: coörd. Janneke van Ouwerkerk-Gideonse;

e-mail: zie hiervoor.

Duurzaamheid: Jack Molkenboer;

e-mail: JackMolkenboer@hotmail.com.

Communicatie:

- - **Kwartaalblad voor leden en relaties Op de Hoogte:**

e-mail: opdehoogte-walcheren@ivn.nl

Angelique de Cock en Arjen Faasse.

- - **Website:** Joop Weijland, e-mail:

webmaster.walcheren@ivn.nl.

- - **Facebook:** Angie van Goethem; @IVN_Walcheren;

e-mail: communicatie@ivnwalcheren.nl.

- - **Instagram:** Marja Horrevoets; @IVN_Walcheren;

e-mail: communicatie@ivnwalcheren.nl.

- - **Public relations:** Linda Pieterse-Van den Berg,

e-mail: communicatie@ivnwalcheren.nl.

Een worm is op avontuur boven de grond door een woest moslandschap; foto Jeike Lammers

Overgang papier naar digitaal

Zoals jullie al hebben kunnen lezen in een persoonlijk verslag van Len, draaien we volgend jaar het om met Op de Hoogte. Nu is het zo dat je Op de Hoogte op papier ontvangt, tenzij je aangeeft deze enkel digitaal wilt ontvangen. In 2023 draaien we dit dus om: in principe krijgt iedereen de edities digitaal behalve het februari-nummer waarin het jaarprogramma zal staan.

We denken hiermee de hoge kosten van het drukken en rondsturen te kunnen verlagen en zo meer geld over te houden voor andere dingen. Jullie suggesties hiervoor zijn ook altijd welkom bij secretariaat@ivnwalcheren.nl

Voor de mensen die graag Op de Hoogte op papier willen blijven ontvangen, kunnen een berichtje sturen naar opdehoogte-walcheren@ivn.nl.

Activiteitenoverzicht

Natuur en een vleugje Oranjecultuur

De buitenplaats Overduin, aan de Koningin Emmaweg in Oostkapelle is één van de weinige Walcherse buitenplaatsen die nog zeer goed bewaard is gebleven. Aan de zuidkant van de weg bevinden zich de in oude luister herstelde gebouwen van deze buitenplaats en het in landschapsstijl aangelegde historische park. Aan de noordkant is het bij de buitenplaats behorende Oranjebos, met prachtige, zeer oude bomen en de markante Prinsevijver: een restant van een oude kreek die naar het noorden in de zee uitstroomde. Samen bezitten ze een unieke natuur en vertegenwoordigen ze een bijzondere cultuur- en historische waarde voor en van Walcheren.

IVN Walcheren mag in 2022 een aantal excursies verzorgen op deze bijzondere plaats.

Wilt u ook eens mee met deze excursie o.l.v. een gids, dan kunt u zich aanmelden voor de excursie op woensdag 28 december welke start om 14.00 uur.

Het vertrekpunt voor de excursie is: het eerste hek van Overduin aan de rechterkant van de Koningin Emmaweg (gezien vanaf Vrouwenpolder in de richting van Oostkapelle).

De wandeling zal ongeveer 1,5 uur duren.

Let op: Met de auto parkeren is bij het vertrekpunt niet mogelijk. U kunt op de fiets komen of de auto parkeren op de parkeerplaats bij Oranjezon (betaald parkeren) en dan is het ± 10 minuten lopen langs de Koningin Emmaweg richting Oostkapelle.

Deelnemen kost volwassenen € 3,00; kinderen tot 12 jaar € 1,50. Voor kinderen onder de 6 jaar en voor leden van IVN Walcheren is deelname gratis. Graag ter plekke gepast contant betalen aan de gids.

Vooraf verplicht aanmelden bij activiteiten@ivnwalcheren.nl. Het aantal deelnemers is beperkt.

Andere activiteiten in het kort

In het onderstaande overzicht willen we aandacht geven aan de andere natuuractiviteiten in de buurt. Kijk voor meer en de laatste informatie op de website van de desbetreffende organisatie.

Het Zeeuws Landschap

Informatie: <https://www.hetzeeuwselandschap.nl/>
Beach Cleanup: het groene strand van Oranjezon **14 december**

Kerst in Oranjezon: **27 december**

Winterexcursie in Oranjezon: **7, 21 januari; 11 februari**

Geschiedenis van Oranjezon: **18 februari**

Water in Oranjezon: **25 februari**

Onze tweede strijder op avontuur: deze struikt over de grote zandvlaktes op zoek naar wat lekkers: foto Jeike Lammers

Wandelingen in Ter Hooge

Het kasteel van Ter Hooge dateert van 1755 en is gebouwd op de fundamenten van het kasteel dat daar al in de 15de eeuw is gebouwd. Het is een gevarieerd gebied dat rond het begin van de 19de eeuw in de Engelse landschapsstijl is aangelegd. Later is het gebied uitgebreid met schrale weiljes afgezet met o.a. Zeeuwse hagen.

Elke maand is er een ander thema. De komende wandelingen zijn voorlopig gepland op de volgende data. Kijk altijd voor de laatste info op de website of facebook:

Zaterdag 10 december 10.00 uur: “Winterse Rust” – Maximum aantal deelnemers al bereikt

Het is rustig in het bos. Dat wil niet zeggen dat er niets interessants te beleven valt. Het is alleen al leuk om lekker warm ingepakt door de ritselende afgevallen blaadjes te stappen.

Nu de bladeren van de bomen af zijn kunnen de verschillende vormen van de diverse boomsoorten bekeken worden. En er is meer te zien aan de kale takken. Vruchtjes, noten en zaden, gallen en de verlaten vogelnesten. Het kasteel is nu vanuit allerlei gezichtspunten, ongehinderd door gebladerte, te bewonderen.

Het vertrek is vanaf de parkeerplaats aan de Breeweg tegenover kaasboerderij “Pitteperk”.

Deelnemen kost volwassenen € 3,00; kinderen tot 12 jaar € 1,50. Voor kinderen onder de 6 jaar en voor leden van IVN Walcheren is deelname gratis. Graag gepast contant betalen. **Maximum aantal deelnemers al bereikt.**

Nieuw: Werkgroep Natuurfotografie

Arjen Hartog

Het is bijna 2023, een nieuw jaar begint. Ook tijd voor IVN Walcheren om iets nieuws te beginnen! Er wordt per 1 januari 2023 een nieuwe werkgroep binnen IVN Walcheren opgestart: Natuurfotografie.

Er zijn inmiddels al een tiental fotocursussen door IVN Walcheren georganiseerd en gegeven door Berry en Arjen. Deze twee fotografen doen dit met erg veel plezier en zien bij de deelnemers erg veel enthousiasme. Vooral tijdens de excursie op zaterdagochtend, wat zij zelf een safari door de Walcherse natuur noemen. Maar zeker ook tijdens de fotobespreking na de safari. Iedereen is dan op dezelfde locatie geweest om foto's te maken en iedereen komt met een ander beeld terug. Dat zijn de redenen om deze werkgroep Natuurfotografie op te starten.

Het doel van de werkgroep Natuurfotografie is om met elkaar de natuur te beleven met een fototoestel en hierdoor van elkaar te leren om steeds mooiere foto's te maken. Daarom is deze werkgroep Natuurfotografie voor ieder lid van IVN Walcheren met een fototoestel. We hopen natuurlijk dat veel mensen mee gaan doen.

Maar wat gaan we dan precies, vraag jij je misschien af. Gedurende een jaar willen we drie rondes van drie bijeenkomsten organiseren. Eén zo'n ronde bestaat dan uit twee zaterdagochtenden waarbij we de natuur ingaan om gezamenlijk deze wonderschone natuur te beleven en vast te leggen met ons fototoestel. De derde bijeenkomst zal op een avond zijn om de foto's, van de twee keer dat we op stap zijn geweest, met elkaar te bespreken. Door dit gezamenlijk te doen kunnen we samen genieten van de natuur, leren van elkaar om foto's beter te gaan maken en hebben we momenten om daadwerkelijk (samen) op stap te gaan om te gaan fotograferen.

De eerste ronde van drie bijeenkomsten zijn op zaterdagochtend 21 januari en 11 februari en woensdagavond 8 maart 2023. De zaterdagochtenden starten om 9.00 uur en zullen rond 12.00 uur afgelopen zijn. De eerste zaterdagochtend is het de bedoeling om naar Berkenbosch te gaan en de tweede zaterdag willen we naar de Slufter bij het Ritthemse strand gaan. De woensdagavond begint om 19.30 uur zal tot ongeveer 21.30 uur duren. Waar dit zal plaatsvinden is nog niet bekend, maar ergens op Walcheren. Er wordt op dit moment nog gezocht naar een geschikte locatie.

Heb je nog vragen of wil je je aanmelden, neem dan contact op met Arjen Hartog (a.m.hartog@gmail.com).

IVN-Basiscursus Natuurfotografie in 2023

Arjen Hartog

In het voorjaar van 2023 organiseert IVN Walcheren de Basiscursus Natuurfotografie. De cursus is bedoeld voor mensen die iets meer willen dan alleen maar een plaatje schieten in de natuur. Wanneer je een spiegelreflexcamera of een andere camera hebt met de mogelijkheid om diafragma en sluitertijd zelf in te stellen, dan kan je al deelnemen. Zeker nu er een werkgroep Natuurfotografie opgestart wordt binnen IVN Walcheren.

Berry van der Haar en Arjen Hartog begeleiden de deelnemers om op een andere manier naar de natuur te kijken en hiervan mooie foto's te laten maken. Tijdens een drietal woensdagavonden wordt de theorie uitgelegd met veel voorbeelden. Na iedere theorieavond volgt op zaterdag een praktijkmorgen. Op deze zaterdagmorgen kan je gelijk het geleerde in praktijk brengen. De cursusleiders staan je dan met raad en daad bij.

De cursus bestaat uit 3 theorieavonden (19.30 u - 22.00 u) en 3 praktijkmorgens (09.00 u - 12.00 u).

De theorieavonden zijn in 2023 op de woensdagen 1 maart, 15 maart en 29 maart.

De praktijkmorgens op de zaterdagen 4 maart, 18 maart en 1 april.

Enthousiaste fotografen aan de slag tijdens de cursus; Foto Arjen Hartog

De theorieavonden worden (waarschijnlijk) gehouden in een Middelburg. De precieze ruimte wordt later bekend gemaakt.

De onderwerpen zijn onder andere: apparatuur, scherpste - diepte, compositie en fotobespreking. De opgedane kennis wordt in praktijk gebracht op wisselende locaties op Walcheren.

Voor deze Basiscursus Natuurfotografie kunnen zich maximaal 10 deelnemers inschrijven. Het inschrijfgeld is € 70 voor leden van IVN Walcheren en € 90 voor niet-leden. Inbegrepen zijn koffie/thee, digitale reader in kleur, theoretische uitleg, begeleiding bij het praktische werk en bespreking van je foto's.

Aanmelding en informatie bij Arjen Hartog (a.m.hartog@gmail.com of 06-33742545)

Het kunstwerk van de wesp

Angie van Goethem

Eind mei was ik in de garage bezig en in het schemerdonker vlogen er, zo dacht ik eerst, vliegen, rond mijn hoofd. Op zoek naar de bron van dit gespuis viel mijn oog op een kunstwerkje aan een emmer. Een prachtig van papier gemetseld huisje gemaakt door wespen, die hadden besloten om in onze garage te gaan wonen. Nu is het niet handig om een wespenfamilie in je garage te hebben, dus na wat onderzoek op internet en in overleg met een collega van de natuurgidsenopleiding (die alles over bijen en wespen weet), besloot ik de familie wesp te verhuizen naar een nieuwe bestemming. De één belt een wespenverdelger, ik besloot ze te verhuizen naar een rustige plek in de tuin.

Een wespennest verhuizen vraagt geduld; je kunt niet zomaar het nest verplaatsen want dan kunnen ze hun huis niet meer terugvinden. Begin juni, op een mooie zonnige zaterdagochtend begon project 'verhuizing wesp'. Vanuit de garage heb ik het nest verplaatst naar de andere kant van het rooster in de muur (zie foto).

Ieder uur heb ik het nestbeginsel een meter verhuisd. De uiteindelijke bestemming –aan de andere kant van onze schutting– was aan het eind van de middag bereikt. Omdat wespen voor de zomer nog rustig zijn, waren de wespen niet agressief.

In het begin van de zomer zijn nesten nog klein; de koningin legt eitjes en de werksters verzamelen eten voor de baby wespen. De werksters voeden de larven en mogen in ruil van een heerlijke zoetstof smullen. Rond eind juli zijn de werksterlarven volgroeid en legt de koningin nieuwe eitjes. Deze eitjes zullen de nieuwe generatie koninginnen en mannetjes worden. Het voeden van het nest is dan niet meer nodig. Op dat moment worden wespen vervelend. Het gevolg is namelijk dat het lekkers in het nest opraakt en op dat moment zoeken de werksters, die de werksterlarven hebben grootgebracht, andere bronnen voor zoetstoffen. Dus komen ze op zoek in onze tuin of in huis naar zoetigheid. Wanneer het natter en kouder wordt verdwijnen de wespen en dus ook de overlast.

Van 'mijn' wespenfamilie heb ik weinig last gehad. Ik heb bij de verhuizing het papieren huisje in een houten kistje gelegd, waarna het nest is uitgegroeid naar de grootte van het kistje. Half oktober dit jaar waren ze opeens weg en heb ik een mooi aandenken aan mijn wespenvolkje. De bekendste wespen in Nederland zijn de Duitse wesp, de gewone wesp en de Franse veldwesp. Ze variëren van 1,5 tot 2 centimeter en eten vooral andere insecten. In de tuinbouw zorgen ze er bijvoorbeeld voor dat de witte vlieg (die leeft in tomaten en andere gewassen) wordt bestreden. Ze worden dus vaak ingezet bij biologische plaagdierbestrijding.

De geheimen van het getij

Christien Labruijère

De aankondiging op de website van het Polderhuis luidt: 'Tussen eb en vloed tilt de zee een tipje van de sluier van het onderwaterleven op. Iedere dag weer spoelen er andere vondsten uit de zee aan op het strand. Bij laagwater zijn bij de paalhoofden en aan dijken dieren en planten te ontdekken die leven in deze dynamische zone tussen land en zee. Tijdens de wandeling zal de gids van IVN Walcheren toelichting geven over het bijzondere gebied natuur op het scheivlak tussen land en de zee met zijn specifieke flora en fauna langs de waterlijn'.

Op dinsdag 18 oktober ben ik mee geweest met de excursie 'Geheimen van het getij', die dit jaar door het Polderhuis te Westkapelle en het IVN meerdere keren georganiseerd werd.

Annet de Bruyne

Er waren 14 deelnemers op deze zonovergoten herfstdag. Allemaal volwassenen, één Belgische en de rest Nederlanders. Annet was onze gids. Na een welkomstwoord heeft zij ons als eerste het verschil tussen eb en vloed en springtij en doortij uitgelegd. Ook de kentering, de periode die ontstaat tussen het wisselen van de stromingen, werd uitgelegd. Al deze excursies vinden plaats rond laag water, dan is er het meest te zien en te vinden. Deze dag was het om 15.15 uur laag water en de excursie begon om 14.30 uur. Ideaal gepland dus. Na deze uitleg gingen wij over de basaltblokken naar het strand. Deze steenbekleding van de dijk is ideaal voor allerlei soorten leven in de zee: Wieren, Anemonen, Slakken e.d. We zagen bruin-groene glimmende paardenanemonen, waarvan er één net onder water stond en al zijn tentakeltjes liet zien. Ook zaten er verschillende Schaalhorens op de stenen.

Zij zitten vastgezogen op de stenen, maar gaan wel op stap om eten te zoeken. Zij laten dan een slijmspoor achter dat zij weer volgen om naar hun eigen plek terug te kunnen keren. De rand van de schelp van de Schaalhoren is gevormd naar de ondergrond waarop hij zich vasthecht zodat hij goed aansluit en hij zich weer vast kan zuigen.

Op het strand vonden wij tweekleppige schelpen zoals Nonnetjes, Zaagjes en natuurlijk Mossels, zeer veel mossels. Op een van de Mossels zagen wij een wit, gaasvormig laagje: Zeevitrage. Verteld werd dat je meestal goed kan zien of een schelp fossiel is of niet: als je hem tegen het licht houdt en het licht schijnt er doorheen dan is het meestal geen fossiele schelp. Wij vonden ook Alikruik (Krukels in Zeeland) en Purperslakken. Deze laatste zijn roofslakken die een mooi rond gaatje boren in een kleine schelp en dan de inhoud opeten. Enkele horentjes van de Alikruik en de Purperslak waren nog gevuld met een slakje, dit noemt men 'met vlees'. Annet liet zien hoe je kunt zorgen dat de slakjes uit hun horentje naar buiten komen: door het horentje een beetje in je hand te schudden. Het slakje denkt dan dat het weer in het bewegende water ligt en dat er wat te eten valt.

Op de palen zaten ook zeer veel Zeepokken.

Met een verrekijker en zeker ook bij dit mooie weer konden wij de windmolens in zee zeer goed zien. Daarnaast hebben wij het nog gehad over de verschillende vogels die aan zee leven: Aalscholvers, Drieteenstrandlopertjes en verschillende Meeuwen.

Kort werd ook nog genoemd het 'Schone rivieren' project, waarbij 2x per jaar een stuk strand wordt gemonitord. Al het niet natuurlijke materiaal wordt genoteerd en opgeruimd. Herkenbaar afval zoals bijvoorbeeld een snoepwikkeltje met de naam van de fabrikant, wordt gefotografeerd en doorgegeven met bewijs van de verontreiniging. Meer landinwaarts worden ook veel 'nurdles' gevonden. Dit zijn kleine plastic korreltjes die gebruikt worden als grondstof voor plastic producten. Bij het vervoer en gebruik van deze korrels ontsnappen er veel korrels en die komen in de natuur terecht.

Aan het eind van de wandeling ontstond nog een gesprek over de vele mogelijkheden van Wieren. Je kunt het voor van alles gebruiken: als biobrandstof, om afbreekbare rietjes of drinkbekers te produceren en om te eten. Topkoks in Zeeland werken graag met Wieren. Wieren zijn een product van de toekomst.

Kreeften of krabben hebben we niet gevonden, alleen op het laatst nog een schild van een krab die we niet nader hebben benoemd.

Zelf vond ik nog tussen de stenen Hertshoornweegbree, een typisch zout tolerant plantje.

Het was een leuke excursie, er was veel te zien.

IVN Walcheren staat op de Wetenschapsdag in de ZB

Angie van Goethem

Op de vraag of IVN Walcheren een bijdrage kan leveren aan de wetenschapsdag die op 1 oktober jongstleden georganiseerd werd, zeiden we volmondig 'Ja!'.

En zo stonden we dus op 1 oktober in de vroege ochtend de auto vol te laden met dozen en tassen vol met allerlei informatie over het microleven.

Eenmaal binnen bij de ZB mochten we ons kraampje in de kelder gaan inrichten. Eén tafel werd ingericht met voorbereide preparaten en microscopen. De andere tafel was bestemd voor binoculairs en schaaltsjes met insecten, plantjes en mossen.

Pas dan kom je er achter hoe mooi een vleugel van een hommelt of krekelt van dichtbij er uit ziet. Je kan dan de structuur en het weefsel erg goed zien!

Onder de microscopen lagen preparaten van onder andere een vlo en ademmondjes van een blad.

Voor de vlo, wat er met het blote oog uitziet als een klein insect, ziet er vergroot uit 'als een monster' zo vatte een kindje deze dag samen.

Om 16 uur was het einde van de Wetenschapsdag in zicht. Toch druppelden er nog kinderen langs om nog even een glimp op te vangen van 'die vlinder met die glittervleugels'. We kijken terug op een geslaagde dag en zien uit naar volgend jaar.

Wil je volgend jaar meehelpen? Geef je dan op bij communicatie@ivnwalcheren.nl

De tafel met de microscopen en monsters veilig opgeborgen in een preparaat

De tafel met de binoculairs en onderzoekers in spe

Om 10 uur werd het startsein gegeven en stormden kinderen tussen de leeftijd van 8 tot 14 jaar de bibliotheek binnen op zoek naar avontuur. Zowel de kinderen als ouders waren erg onder de indruk van de kleine wereld die tot leven kwam onder de microscoop. Ook de binoculairs waren erg in trek!

Deze boom heeft in zijn relatief korte tijd toch al veel meegemaakt. Welk verhaal denk jij dat de boom vertelt?; Foto Jeike Lammers

Fototip: Paddo's

Arjen Hartog

Herfst is paddo-time. Met het warme en soms vochtige weer schieten de paddenstoelen uit de grond. Een paddenstoel is eigenlijk het vruchtbeginsel van een schimmel. Paddenstoelen vormen maar een klein gedeelte van de schimmeldraden, die zich onder de grond bevinden. De meeste vruchtbeginsels bestaan uit plaatjes of buisjes, maar er zijn ook andere vormen zoals stekels. In deze verschillende vruchtlichamen zitten de sporen waarmee de schimmel zich voortplant.

Paddenstoelen zijn een gewild object voor iedere natuurfotograaf. Maar hoe kan je ze in zijn geheel mooi afbeelden. De truc is om de achtergrond onscherp (lees vaag) en egaal van kleur af te beelden. Dit is soms makkelijker gezegd dan gedaan, want de meeste paddenstoelen leven laag bij (of op) de grond. Dat betekent dat je jouw camera op de grond moet leggen. En waarschijnlijk zal je zelf ook op je buik op de grond moeten gaan liggen. Wanneer je een klapschermpje hebt, kan je je beperken tot op je knieën te gaan zitten.

© Arjen Hartog

Paddenstoel met onscherpe achtergrond

Door je camera op dezelfde hoogte als de paddenstoel te houden kan je er voor zorgen dat de achtergrond verder van de paddenstoel af komt te staan. Doordat je afbeelding evenwijdig aan de grond komt te liggen zullen de bomen, takken en andere storende onderwerpen op grotere afstand van de paddenstoel komen te staan. Het gevolg daarvan is, zeker wanneer je met groot diafragma (klein F-getal) fotografeert, dat de achtergrond onscherp wordt. Als je tenminste scherpstelt op de paddenstoel. Aangezien je paddenstoel het hoofdonderwerp van je opname wordt, moet die scherp afgebeeld worden. De ogen van de kijker gaan altijd naar het onderdeel van je foto dat scherp is. Door vervolgens de achtergrond dan ook nog eens egaal van kleur te maken, wordt die achtergrond heel rustig. Met als gevolg dat je scherpe paddenstoel van de afbeelding afknalt.

Dus ga opzoek naar paddenstoelen. Maar laat ze staan. Een klein beetje rondom de paddenstoel tuinieren mag.

Zo mag je de storende elementen, zoals blaadjes, takjes, grassprietjes en ander dingen best weghalen. Op die manier wordt de foto nog beter en creëer je het perfecte paddenstoelen plaatje.

Veel plezier en blijf fotograferen,
Arjen Hartog
www.arjenhartog.nl

Natuur in Beeld

Merel Berrevoets

IVN staat als geen ander voor natuurbeleving. Echte natuurbeleving waar handen en kleding het liefste heel vies van worden. Maar soms gaat dat niet omdat de weersomstandigheden te ruig zijn of omdat er sprake is van een blessure. Op de momenten dat ik buiten niet te vinden ben, kruip ik via mijn laptop alsnog de natuur in. Elke dag krijg ik een digitaal bericht van Nature Today. Op www.naturetoday.com is gratis inschrijven mogelijk voor een dagelijks digitaal natuurbericht. Het is inmiddels mijn zeer gewaardeerde ochtendkrantje geworden. Een krantje met enkel natuurnieuws, dat is toch heerlijk wakker worden?

Met dank aan www.xeno-canto.nl kan ik nu meer dieren op geluid herkennen. Deze website is pas aangepast in samenwerking met onder andere Naturalis Biodiversity Center, zodat ook ultrasone geluiden kunnen worden afgespeeld op een voor de mens hoorbare wijze. Ik heb in het veld nog nooit zo goed naar de sabelsprinkhaan kunnen luisteren.

Het welbekende www.waarneming.nl raadpleeg ik altijd vóórdat ik in een gebied ga wandelen. Op deze website kun je heel goed locaties invullen en vervolgens kun je helder zien welke waarnemingen daar zijn ingevoerd. Dankzij deze site weet ik bijvoorbeeld dat de Raaf en Bijeneter hier nu vaker zijn en kan ik hun geluiden en kleuren dus sneller correct thuisbrengen. Anders zou ik ze hier niet verwachten.

In de herfst- en wintermaanden speur ik vaak op www.mycologen.nl en op www.allesoverpaddenstoelen.nl, want zonder hun hulp lijken al mijn foto's van paddenstoelen veel te veel op elkaar.

De website www.eis-nederland.nl van het Kenniscentrum Insecten is een prachtige website waarop ik vaak te vinden ben vanwege de fantastische publicaties zoals de zoekkaarten.

En bij www.iucnredlist.org kunt u in de zoekbalk gewoon invullen hoe het met de *Turdus Merula* is gesteld! Natuurlijk zit ik niet deze hele winter binnen, maar door deze hulpbronnen komt er nóg meer natuur bij mij 'in beeld'. Hopelijk zit er een nieuwe natuurbeleving voor u bij!

En mocht u toch behoefte krijgen aan iets anders dan enkel natuur via uw scherm, trotseer dan de kou en kom deze winter kijken op mijn werkplek, Terra Maris. De activiteiten staan op www.terramaris.nl.

Een hele fijne winter toegewenst met veel natuurbeleving in beeld, met hartelijke groet,
Merel Berrevoets

Een bijzondere boom

Gerard van Nierop

Ik wil graag mijn ervaring delen met u, leden van de IVN Walcheren.

De vakantie ging naar Frankrijk en we waren in de Provence met de mooie lavendelvelden, de bijzondere kloven en de zon.

De tent was mee en de fietsen. Mijn geliefde houdt wel van fietsen, maar graag over asfalt. Ik houd wel van avontuur: losse stenen bij afdalingen vind ik niet erg. Ik heb vertrouwen in mijn fiets.

We fietsen op een grindpad omhoog en we kwamen aan bij een boerderij. We wilden wat gaan drinken en toen zagen we deze boom:

Een bescheiden metselkunstwerk in de boom

Dit had ik nog nooit gezien. Een gemetselde muur in een boom. Maar waarom?

Er was niemand om mijn vraag te beantwoorden. En dan mag je denken in ruim perspectief.

Ten eerste dacht ik aan versteviging van de boom: waarschijnlijk is er via blikseminslag een deel van weg geslagen. Zo verstevig je de boom weer.

Ten tweede dacht ik aan wondbestrijding. Bij een grote wond van een boom is het wachten dat het rottingsproces gaat beginnen. Misschien via deze constructie met stenen en cement voorkom je dit rottingsproces.

Ten derde dacht ik aan een kunstvorm. Tegel eruit, steen erin. Ik heb het nog nooit gezien. En het leuke is vooral boom nummer 2. Zie hieronder:

Een gigant zoals de majesteuze vleugelnoot in Middelburg

Deze boom is een oude eik. De omtrek van de stam was misschien wel 5 a 6 meter. Ze hebben er gewoon een muur erin gemetseld. De hoogte van het metselwerk was misschien wel 6 a 7 meter hoog. En de oude eik zag er gezond uit. Geen dode takken, niets.

Het lijkt erop dat hier de bomendokter een metselaar is. Zo zie je maar weer: je wordt continue verrast door de natuur en de mens. Wat een combinatie.

De Blinde Bij

Angelique de Cock

Op 21 september streken er een aantal bijen neer op de Guldenroede in mijn tuin. Ze waren nogal groot en bleven ook de volgende dag terug komen, dus werd ik wel benieuwd wat voor bijtje het kon zijn.

Vaak zegt een naam iets over degene die aangeduid wordt. Nu is er één insect waarbij dat niet klopt! De blinde bij is namelijk helemaal niet blind en ook geen bij. Hij hoort tot de familie van de zweefvliegen. De naam komt misschien voort uit het feit dat hij wel op een bij lijkt, maar niet kan steken. Daarnaast heeft de blinde bij rijen haren op zijn ogen wat mogelijk tot de gedachte leidde dat hij dan wel blind zou zijn.

De blinde bij heeft maar één paar vleugels terwijl bijen twee paar vleugels hebben. Doordat hij verder nogal op een bij lijkt zijn predatoren bang om aan te vallen, uit angst een steek op te lopen. Dus een gevalletje van look-a-like of mimicry.

Ze houden van bloemen waar de nectar niet te diep zit, en overwinteren als volwassen insect, vaak in groepen bijeen.

Geelrode vlekken aan de zijden

Blinde bijen worden zo'n 14 – 16 mm lang, zijn donkerbruin tot zwart met twee grote geelrode vlekken aan de zijden van het tweede achterlijfsegment.

Voortplanting en leefwijze

Vliegen ondergaan een complete gedaanteverwisseling. Dat wil zeggen dat de ontwikkeling 4 stadia kent: ei – larve – pop – adult.

Blijkbaar laten deze zweefvliegen hun kinderen graag in het voorjaar achter in rottende, zuurstofarme en door mest sterk verontreinigde poeltjes. Je zou denken "wat een slechte ouders", maar niets is minder waar. De larven die uit deze eieren voortkomen worden Rattenstaartlarven of ook wel Rotje genoemd. Een heel bijzonder beestje, rolvormig en grijs/wit gekleurd.

De rattenstaartlarve met de 7 paar pootjes en lange neus

Aan de buikzijde zitten 7 paar kruipknobbels en aan de achterkant (de rattenstaart) een telescopische neus, die hij richting de frisse lucht kan steken. Zodoende krijgt hij toch voldoende zuurstof terwijl hij in de natte mest, waar maar weinig vijanden leven, rondkronkelt.

Aan het einde van deze ademhalingsbuis ligt de ademhalingsopening met 8 stijve borstels omgeven, die de wateroppervlaktespanning breken zodat de opening niet vol water loopt. De larve heeft wervelende monddelen, waarmee hij mest en slijkdeeltjes uit het water zeeft. Deze rattenstaartlarven houden dus van beerputten, drijfmestkelders en poeltjes water bij mesthopen. Ze eten daar rottend materiaal en bacteriën.

Wanneer ze volgroeid zijn, verlaten ze de voedselbron en gaan op zoek naar een droge plek om te verpoppen. Deze trek naar de verpoppingsplek vindt plaats in de zomermaanden, juli en augustus. Na zo'n 2 à 3 weken komt het volwassen insect uit de pop. Dat is uiteindelijk een nuttig beestje bij de bestuiving van onze gewassen.

Nooit had ik te maken gehad met een larve met een staart als neus, die ontpopt tot een blinde bij, die geen bij is en ook niet blind..... Volgt u het nog?

De rattenstaartlarve kronkelt om zichzelf heen. In de linkerbovenhoek zie je de neus aan het oppervlak om te ademen; foto Nikk (CC BY 2.0)

Inhoud:

Algemeen

- 2 Redactioneel
Bij de voorpagina
Aan de editie werkten mee
Colofon
- 3 Bestuur en Werkgroepen
Wil je een handje helpen?
Overgang papier naar digitaal

Activiteiten:

- 4 Natuur en een vleugje Oranjecultuur
Andere activiteiten in het kort
Wandelingen in Ter Hooge
- 5 Nieuw: Werkgroep Natuurfotografie
IVN-Basiscursus Natuurfotografie 2023
Natuur in de stenen stad

Artikelen en ander nieuws

- 6 Het kunstwerk van de wesp
- 7 De geheimen van het getij
- 8 IVN Walcheren staat op de Wetenschapsdag in de ZB
- 9 Fototip: Paddo's
Natuur in Beeld
- 10 Een bijzondere boom
- 11 De blinde bij

Een liefdevolle lampion(plant) om naar te kijken als het buiten guur weer is; foto Jeike Lammers